

Examen VMBO-GL en TL

2022

tijdvak 1
vrijdag 13 mei
9.00 - 11.00 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 48 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

GT-0125-a-22-1-o

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

- 1p 1 In 1844 diende minister Thorbecke een voorstel in om de grondwet te wijzigen. Koning Willem II wees dit voorstel af. Een paar jaar later veranderde de koning van mening en gaf hij alsnog de opdracht om de grondwet te wijzigen.
- Geef een reden waarom koning Willem II een paar jaar later alsnog de opdracht gaf om de grondwet te wijzigen.

- 1p 2 De Luxemburgse kwestie leidde tot een politieke crisis in Nederland. De begroting van Buitenlandse Zaken werd afgekeurd.
- Wie** keurden de begroting af? En bij welke **taak** hoort het afkeuren van de begroting?

	wie	taak
A	ministers	controlerende taak
B	ministers	uitvoerende taak
C	parlementsleden	controlerende taak
D	parlementsleden	uitvoerende taak

Gebruik bron 1.

- 1p 3 In de grafiek is de ontwikkeling te zien van de uitbreiding van het kiesrecht.
- Welke verandering van het kiesrecht is te zien tussen 1880 en 1890?
- A de invoering van directe verkiezingen
 - B de invoering van het caoutchoucartikel
 - C de invoering van het censuskiesrecht
 - D de invoering van indirecte verkiezingen

- 1p 4 In 1901 werd een nieuwe wet ingevoerd. Deze wet maakte het voor gemeentes mogelijk om slechte en vervallen huizen onbewoonbaar te verklaren.
- Noem de naam van deze wet.

- 1p 5 In Amsterdam vond gemeenteraadslid Wibaut dat het **de taak van de overheid** was om goede en betaalbare huizen te bouwen en om aan arme mensen huursubsidie te geven.
De mening van Wibaut past bij een politieke stroming rond 1900, waarvan hij aanhanger was.
→ Welke politieke stroming wordt bedoeld?
- 2p 6 Als gemeenteraadslid in Amsterdam stelde Wibaut voor om huursubsidie te geven aan arme mensen én om goede en betaalbare huizen te bouwen.
Zeven jaar later werd hij wethouder in Amsterdam. Een wethouder is te vergelijken met een minister. Een gemeenteraadslid is te vergelijken met een Tweede Kamerlid.
Een invulopdracht over Wibaut:
1 Als gemeenteraadslid behoorde Wibaut tot de ... (**rechterlijke / uitvoerende / wetgevende**) macht.
2 Als gemeenteraadslid deed Wibaut het voorstel om arme mensen huursubsidie te geven. Zijn voorstel is te vergelijken met het recht van ... (**amendement / initiatief / interpellatie**).
3 Als wethouder had hij ... (**rechterlijke / uitvoerende**) macht.
→ Maak de zinnen kloppend door telkens een keuze te maken.
Doe het zo:
zin 1: ... (kies uit: rechterlijke / uitvoerende / wetgevende)
zin 2: ... (kies uit: amendement / initiatief / interpellatie)
zin 3: ... (kies uit: rechterlijke / uitvoerende)

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Gebruik bron 2.

- 1p 7 Iemand beweert dat dit voetbalspel propaganda is.
→ Geef een argument voor die bewering.
- 1p 8 In december 1917 kreeg Nederland een nieuwe Grondwet. Dit werd in het hele land bekend gemaakt. In Den Haag deed de burgemeester dit op de trappen van het stadhuis. Nadat de burgemeester klaar was met zijn toespraak, sprak Troelstra het volk toe. Hij feliciteerde de mensen met het verkrijgen van een 'nieuw wapen' in de strijd voor meer gelijkheid tussen arm en rijk.
→ Welk 'nieuw wapen' in de Grondwet bedoelde Troelstra?

Gebruik bron 3.

- 1p 9 In de tekening is een **onderdeel** te zien van de Pacificatie van 1917.
→ Welk onderdeel van de Pacificatie wordt bedoeld?

- 2p 10 In 1918 werd Suze Groeneweg als eerste vrouw in de Tweede Kamer gekozen.
- Geef eerst aan van welk kiesrecht Suze Groeneweg gebruik heeft gemaakt.
 - Geef daarna aan van welk kiesrecht Suze Groeneweg **geen** gebruik kon maken.

Doe het zo:

kiesrecht waar ze wél gebruik van maakte: ...

kiesrecht waar ze geen gebruik van kon maken: ...

Gebruik bron 4.

- 2p 11 Hieronder staan zes jaartallen:

- 1914
- 1915
- 1916
- 1917
- 1918
- 1919

Elke herinnering hoort bij een gebeurtenis in een bepaald jaar.

- Geef per herinnering aan bij welk jaartal de gebeurtenis hoort. **Let op!** Er blijven drie jaartallen over.

Doe het zo:

Bij herinnering 1 hoort ... (vul jaartal in).

(enzovoort tot en met herinnering 3)

Gebruik nogmaals bron 4.

- 1p 12 In de bron staan herinneringen aan de Eerste Wereldoorlog. De herinneringen komen van mensen uit een land dat lid was van een bondgenootschap.
- Noem de naam van het bondgenootschap.

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 5.

- 2p 13 De kaart is verschenen **vóórd**at het Verdrag van Versailles werd ondertekend door de Duitse regering.
- Geef een reden, **zonder bron**, waarom de Duitse regering tegen de inhoud van het Verdrag van Versailles was.
 - Geef daarna, **met behulp van de bron**, een reden waarom de Duitse regering het verdrag uiteindelijk tóch ondertekende.

- 1p 14 In 1923 was er in Duitsland een economische crisis.
Wat was een **oorzaak** van deze crisis? En wat was een **gevolg** daarvan?

	oorzaak	gevolg
A	de bezetting van het Ruhrgebied	demilitarisatie van Duitsland
B	de bezetting van het Ruhrgebied	inflatie
C	het Dawesplan	demilitarisatie van Duitsland
D	het Dawesplan	inflatie

Gebruik bron 6.

- 2p 15 Deze herdenkingsmedaille werd gemaakt naar aanleiding van een historische gebeurtenis in 1923. De herdenkingsmedaille werd in 1933 verboden.

→ Noem eerst de historische gebeurtenis in 1923.

→ Geef daarna een reden waarom de herdenkingsmedaille in 1933 verboden werd.

Doe het zo:

historische gebeurtenis in 1923: ...

De herdenkingsmedaille werd verboden in 1933, omdat ...

- 2p 16 In de Sovjet-Unie werd onder Stalin een begin gemaakt met de collectivisatie van de landbouw.

→ Leg uit waarom de collectivisatie van de landbouw past bij de communistische ideologie.

Doe dit door:

- eerst aan te geven wat de collectivisatie van de landbouw inhield, en
- daarna aan te geven waarom de collectivisatie van de landbouw past bij de communistische ideologie.

Gebruik bron 7.

- 1p 17 Welke begrippen passen bij de herinnering?

- A indoctrinatie + showprocessen
- B indoctrinatie + strafkampen
- C terreur + showprocessen
- D terreur + strafkampen

Gebruik bron 8.

- 1p 18 Welke organisatie en welk kenmerk van het nationaal-socialisme passen bij de herinnering?

	organisatie	kenmerk
A	Bund Deutscher Mädel	censuur
B	Bund Deutscher Mädel	Führerprincipe
C	Gestapo	censuur
D	Gestapo	Führerprincipe

Gebruik bron 9.

- 2p 19 De tekenaar laat een tegenstelling zien tussen Hitler en een Grieks-Romeinse god. Met deze tegenstelling wil de tekenaar een politieke boodschap over de Olympische Spelen van 1936 overbrengen.
→ Leg met behulp van een onderdeel van de bron uit, welke politieke boodschap de tekenaar wil duidelijk maken.

Doe dit door:

- eerst aan te geven wat de politieke boodschap van de tekening is, en
- daarna de tegenstelling in de bron te noemen waarmee de tekenaar die boodschap duidelijk maakt.

Gebruik bron 10.

- 1p 20 Deze brief stond in 1938 in een **Nederlandse** krant. Waarom zou dezelfde brief toen niet in een **Duitse** krant hebben kunnen staan?

- A** vanwege de censuur
- B** vanwege de massamoorden
- C** vanwege de persoonsverheerlijking
- D** vanwege de showprocessen

Gebruik nogmaals bron 10.

- 2p 21 Stel, je doet onderzoek naar de **oorzaak** van de *Kristallnacht* en je vindt deze bron.

→ Geef een argument waaruit blijkt dat de inhoud van de bron **betrouwbaar** kan zijn.

→ Geef ook een argument waaruit blijkt dat de bron **niet bruikbaar** is voor je onderzoek.

Doe het zo:

De inhoud van de bron kan betrouwbaar zijn, omdat ...

De bron is niet bruikbaar, omdat ...

Door de tijd heen

- 2p **22** Hieronder staan vijf gebeurtenissen die te maken hebben met Duitsland in de periode 1918-1939:
- 1 Duitsland accepteert het Dawesplan.
 - 2 Duitsland wordt een dictatuur.
 - 3 Duitsland wordt lid van de Volkenbond.
 - 4 In Duitsland vindt de conferentie van München plaats.
 - 5 In Duitsland wordt het Ruhrgebied bezet.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

- Gebruik bron 11.*
- 1p **23** De pijlen geven op elke kaart een militaire aanval weer. Op welke kaart is operatie Barbarossa te herkennen?
- A kaart 1
 - B kaart 2
 - C kaart 3
 - D kaart 4
- 1p **24** In mei 1942 werden drie belangrijke inwoners van Ridderkerk door de Duitse bezetter gearresteerd en gevangengenomen. Het ging om drie mannen: een dominee, een voormalig gemeenteraadslid en een fabrieksdirecteur. Deze mannen zaten niet in het verzet, maar de gevangenneming was bedoeld als een waarschuwing aan de bevolking om geen verzetsacties te ondernemen.
- Noem een kenmerk van de rechtsstaat waarmee de gevangenneming van de drie mannen in strijd is.
Doe het zo:
De gevangenneming van de drie mannen is in strijd met de rechtsstaat, omdat ... (noem een kenmerk van de rechtsstaat).

Gebruik bron 12.

- 2p 25 De jeugdvakantiekampen werden gebruikt om kinderen weg te halen uit steden die werden gebombardeerd. De kinderen werden naar het platteland gebracht.

→ Leg uit dat de poster een vorm van propaganda is.

Doe dit door:

- eerst de propagandaboodschap te noemen, en
- daarna aan te geven uit welk onderdeel van de bron die boodschap blijkt.

Gebruik nogmaals bron 12.

- 1p 26 De NSDAP had nog andere, politieke redenen om kinderen aan de jeugdvakantiekampen te laten meedoen.

→ Geef een **politieke** reden voor de NSDAP om kinderen mee te laten doen aan de jeugdvakantiekampen.

Gebruik bron 13.

- 1p 27 De briefkaart is bedoeld als propaganda.

Welk bondgenootschap is aan het verliezen? En welk bondgenootschap gebruikt deze briefkaart als propaganda?

	aan het verliezen	gebruikt als propaganda door
A	de As-mogendheden	de Centralen
B	de As-mogendheden	de Geallieerden
C	de Centralen	de Geallieerden
D	de Centralen	de As-mogendheden

- 2p 28 Tijdens de Tweede Wereldoorlog solliciteerde iemand naar de functie van burgemeester van een Nederlandse stad. Hij werd benoemd en beloofde zich aan de Duitse regels te houden. Toen de bezetter opdracht gaf om Joden te deporteren, hielp de burgemeester enkele Joden onder te duiken. In 1943 diende de burgemeester zijn ontslag in bij de bezetter, maar toen moest hij zelf tot het einde van de oorlog onderduiken. Sommige mensen vinden dat de burgemeester '**goed**' was in de oorlog. Anderen vinden dat hij '**fout**' was.

→ Geef voor beide meningen een argument.

Doe het zo:

De burgemeester was 'goed' in de oorlog, omdat ... (geef een argument).

De burgemeester was 'fout' in de oorlog, omdat ... (geef een argument).

Gebruik bron 14.

- 1p 29 De ooggetuige vertelt over een militaire gebeurtenis tijdens de Tweede Wereldoorlog.

→ Noem de naam van deze gebeurtenis.

- 1p 30 De winter van 1944-1945 in Nederland staat bekend als de Hongerwinter. Wat heeft bijgedragen aan het **uitbreken** van de Hongerwinter?
- A de invoering van een distributiesysteem
 - B de invoering van het persoonsbewijs
 - C de oproep tot de Februaristaking
 - D de oproep tot de Spoorwegstaking

Gebruik bron 15.

- 2p 31 Hieronder staan zes omschrijvingen die te maken hebben met de Tweede Wereldoorlog:
- a bezetting van Indonesië
 - b bombardement op Rotterdam
 - c deportaties
 - d gedwongen tewerkstelling
 - e onderduiken
 - f slag om Arnhem

→ Geef per boek aan welke omschrijving daarbij hoort. **Let op!** Er blijven twee omschrijvingen over.

Doe het zo:

Bij boek 1 hoort ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met boek 4)

Gebruik bron 16.

- 1p 32 Deze foto leidde bij de Nederlandse regering in Londen tot boze reacties.
→ Geef een verklaring voor deze reacties.

Gebruik bron 17.

- 2p 33 Het gezamenlijk hardop zingen van het Nederlandse volkslied was eerder **niet** toegestaan in het kamp.
- Geef eerst een reden waarom het nu **wél** toegestaan was om in het kamp het Nederlandse volkslied te zingen.
 - Geef daarna een reden waarom het leven in de kolonie toch niet meer 'als vanouds' zou zijn.

Doe het zo:

Nu wel toegestaan om het volkslied te zingen, omdat ...
Het leven in de kolonie zou niet meer 'als vanouds' zijn, omdat ...

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 18.

- 1p 34 De postzegel is uitgebracht om een historische gebeurtenis te herdenken.
→ Welke gebeurtenis wordt bedoeld?

- 1p 35 In 1956 brak de Hongaarse Opstand uit. De opstandelingen kregen geen militaire steun van westerse landen, hoewel ze daar wél om vroegen.
→ Geef een **politieke** reden waarom de opstandelingen in Hongarije geen militaire steun kregen van westerse landen.

Gebruik bron 19.

- 1p 36 De foto is genomen in Berlijn.
→ In welk deel van Berlijn bevinden de mensen zich bij nummer 1: in **Oost-Berlijn** of in **West-Berlijn**? Verklaar je keuze met behulp van de bron.

Doe het zo:

De mensen bevinden zich in ... (vul in: Oost-Berlijn / West-Berlijn), want ... (geef verklaring).

Gebruik bron 20.

- 1p 37 Het verslag gaat over een land waar een ander politiek-ideologisch systeem is dan in Nederland.
→ Welk politiek-ideologisch systeem wordt bedoeld? Verklaar je antwoord met behulp van de bron.

Doe het zo:

Het politiek-ideologisch systeem is ..., omdat ... (geef verklaring met behulp van de bron).

2p 38 Een invulopdracht over Nederland tussen 1945 en 1970.
In Nederland begon op economisch gebied direct na de Tweede Wereldoorlog een periode van ...(1)... . Mede dankzij de extra ondersteuning van de ...(2)... kon de economie zich herstellen. Door producten als de spijkerbroek, films en Coca-Cola was er sprake van ...(3)... van de samenleving. In de jaren zestig nam de ...(4)... steeds verder toe waardoor meer mensen luxeartikelen konden kopen, zoals een auto of televisie.

Hieronder staan acht begrippen:

- a amerikanisering
- b emigratie
- c individualisering
- d jongerencultuur
- e Marshallhulp
- f ontzuiling
- g wederopbouw
- h welvaart

In de tekst ontbreken vier begrippen.

→ Maak de tekst kloppend door per nummer aan te geven welk begrip daarbij hoort. **Let op!** Elk begrip mag maar één keer gebruikt worden. Er blijven vier begrippen over.

Doe het zo:

Bij nummer 1 hoort begrip ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met nummer 4)

Gebruik bron 21.

2p 39 Hieronder staan vijf begrippen die horen bij Nederland na de Tweede Wereldoorlog:

- a democratisering
- b gastarbeiders
- c poldermodel
- d secularisatie
- e Tweede Feministische Golf

→ Geef per onderdeel aan welk begrip daarbij hoort. **Let op!** Er blijven twee begrippen over.

Doe het zo:

Bij onderdeel 1 hoort begrip ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met onderdeel 3)

1p 40 Na de Tweede Wereldoorlog is er in Nederland geleidelijk aan steeds meer sprake van een verzorgingsstaat.

→ Door welke ontwikkeling tussen 1950 en 1970 was het in Nederland mogelijk om de verzorgingsstaat steeds verder uit te breiden?

Gebruik bron 22.

- 1p 41 Hieronder staan vier landen:
- Duitsland
 - Groot-Brittannië
 - Sovjet-Unie
 - Verenigde Staten

Vier begrippen:

- containmentpolitiek
- invloedssfeer
- satellietstaten
- wapenwedloop

De bron gaat over de Koude Oorlog.

→ Bij welk **land** hoort de raket die links is afgebeeld? En welk **begrip** past bij de bron?

Doe het zo:

land: ... (schrijf letter op)

begrip: ... (schrijf nummer op)

Door de tijd heen

- 1p 42 Hieronder staan vier gebeurtenissen die te maken hebben met verschillende Amerikaanse presidenten in de periode 1945-1987:
- Hij besluit tot het inzetten van de atoombom.
 - Hij gaat akkoord met de oprichting van de BRD.
 - Hij roept Gorbatsjov op om de Berlijnse Muur af te breken.
 - Hij spreekt op de televisie naar aanleiding van de raketcrisis in Cuba.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ... , dan ... , daarna ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

Gebruik bron 23.

- 1p 43 Welke Russische leider hield deze toespraak? En welke gebeurtenis hoort bij de toespraak?

	leider	gebeurtenis
A	Chroesjtsjov	de deling van Duitsland
B	Chroesjtsjov	het uiteenvallen van de Sovjet-Unie
C	Gorbatsjov	de deling van Duitsland
D	Gorbatsjov	het uiteenvallen van de Sovjet-Unie

- 1p 44 Iemand beweert dat het goed is dat er behalve nationale ook **Europese** regels en wetten zijn voor landen die lid zijn van de Europese Unie.
→ Geef een argument voor deze bewering.
- 1p 45 Elk jaar leest het staatshoofd op de derde dinsdag van september de troonrede voor. In de troonrede staan de politieke plannen voor het komende jaar. De troonrede wordt geschreven door de minister-president, samen met de overige ministers.
→ Noem de **politieke** reden waarom het staatshoofd de troonrede niet zelf schrijft.

Door de tijd heen

Gebruik bron 24.

- 1p 46 Welk artikel hoort bij de Verenigde Naties? En welk artikel hoort bij de NAVO?

	Verenigde Naties	NAVO
A	artikel 1	artikel 3
B	artikel 1	artikel 4
C	artikel 2	artikel 3
D	artikel 2	artikel 4

- 2p 47 In 1883 werd AEG opgericht, een Duitse fabriek voor elektrische apparaten.
Hieronder staan vijf gebeurtenissen uit de geschiedenis van dit bedrijf:
- 1 Direct na het uitbreken van de oorlog wordt het bedrijf onderdeel van de oorlogsindustrie van de nazi's. Duizenden dwangarbeiders moeten in de fabriek werken.
 - 2 Het bedrijf gaat zijn markt uitbreiden. Ook voormalige communistische landen in Oost-Europa gaan nu tot de afzetmarkt behoren.
 - 3 Het bedrijf verplaatst zijn hoofdkantoor naar West-Duitsland, net als veel andere bedrijven.
 - 4 Na de machtsovername van de nazi's worden honderden communistische en sociaal-democratische werknemers op straat gezet.
 - 5 Na de uitvinding van de gloeilamp en de elektrische tram groeit het bedrijf snel.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

- 2p 48 Hieronder staan drie gebeurtenissen waarbij Nederlandse staatshoofden een rol speelden:
- 1 Bij de viering van honderd jaar algemeen kiesrecht is het staatshoofd aanwezig.
 - 2 Op de eerste Nederlandse euromunt staat een afbeelding van het staatshoofd van Nederland.
 - 3 Via uitzendingen van Radio Oranje spreekt het staatshoofd de bevolking moed in.

Vier Nederlandse staatshoofden:

- a koning Willem-Alexander
- b koningin Beatrix
- c koningin Juliana
- d koningin Wilhelmina

→ Geef per gebeurtenis aan welk staatshoofd daarbij hoort. **Let op!** Er blijft één staatshoofd over.

Doe het zo:

Bij gebeurtenis 1 hoort staatshoofd ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met gebeurtenis 3)

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.